LIETUVIŲ KALBOTYROS KLAUSIMAI, XIX (1979)

Kazys GAIVENIS

NAUJI LIETUVIŠKI VABZDŽIŲ PAVADINIMAI

I. Įvadinės pastabos

§ 1. Terminų kūrimo būdų klasifikacija ne visiškai sutampa su įprastine žodžių darybos tipologija. Žodžių darybos atžvilgiu terminų darybos grupės išskiriamos pagal vedinių darybinę reikšmę ir pagrindinių žodžių gramatinį pobūdį. Veiksmažodžių vediniai paprastai skirstomi taip: veiksmų pavadinimai, įrankių pavadinimai, veikėjų ir veiksmažodinės ypatybės turėtojų pavadinimai, veiksmo rezultatų pavadinimai, vietų pavadinimai. Vedinių, kurie remiasi vardažodžiais, skiriamos šios būdingesnės grupės: ypatybių pavadinimai, vardažodinės ypatybės turėtojų ir profesiniai asmenų pavadinimai, vietų ir kuopiniai pavadinimai, deminutyvai ir pavadinimai pagal kilmę bei priklausymą. Kiekviename tokiame darybos būryje išsiskiria terminų tipai. Tą patį skiriamąjį požymį atspindinčios termininės sąvokos gali būti kalboje visiškai skirtingai įvardytos, pvz.: *raudonvabalis* (Pyrochroa) Vad vab 146 ir *raudonukas* (Chrysophanus) Vad vab 268, *žvilgvabalis* (Librodor) AAŽ 147 ir *žvilguolis* (Epuraea) Vad vab 139, *medininkas* (Trypodendron ir kt.) Vad kenk 163–164, *medkirtis* (Spondylis ir kt.) Vad vab 155–156, *medienvabalis* (Eucnemis) L vab 50 ir kt. Terminologiškai vienos rūšies terminai (pvz., *čiuožikas* – Gerris, *duobkasys* – Necrophus) žodžių darybos atžvilgiu gali būti tipologiškai skirtingi.

Terminologiniai naujadarai gali būti nagrinėjami įvairiais aspektais. Šiame straipsnyje užsibrėžiame tik du uždavinius: 1) apžvelgti ir įvertinti produktyviausius lietuviškų entomologijos sistematikos naujažodžių bei naujadarų kūrimo būdus (pagal skiriamuosius požymius); 2) pateikti būdingesnių šios srities lietuviškų naujadarų registrą.

§ 2. Entomologijos specialistų duomenimis, Lietuvoje gyvena apie 14 000 rūšių vabzdžių. Vien tik vabalų respublikoje turėtų būti apie 3200 rūšių. Didžioji rūšių dalis iš viso dar neturi lietuviškų pavadinimų. Taigi šios terminologinės sistemos kontinuumas dar labai mažai teužpildytas (žr. 1 lentelę). Kas kita aukštesnieji sistematikos vienetai. Jie nėra tokie gausūs. Vabzdžių (Insecta) klasė iš viso turi 2 poklasius ir 31 būrį, būtent:

1 poklasis: *Apterygota – Pirminiabesparniai* (=*Besparniai*)
1 būrys: *Protura – Beūsiai*
2 būrys: *Podura* (Collembola) – *Poduros*
3 būrys: *Diplura – Dviuodegiai*
4 būrys: *Thysanura – Šeriauodegiai*

2 poklasis: *Pterygota – Sparnuotieji*
A. *Nepilnos* /=*Dalinės*/ *metamorfozės* /Hemimetabola/ *vabzdžiai*
5 būrys: *Ephemeroptera – Lašalai*
6 būrys: *Odonatoptera* (*Odonata*) – *Žirgeliai*
7 būrys: *Blattoptera* (*Blattodea*) – *Tarakonai*
8 būrys: *Mantoptera* –*Maldininkai*
9 būrys: *Isoptera – Termitai*
10 būrys: *Plecoptera – Ankstyvės*
11 būrys: *Embioptera – Embijos*
12 būrys: *Phasmoptera – Fazmos*
13 būrys: *Orthoptera – Tiesiasparniai*
14 būrys: *Dermaptera – Auslindos*

15 būrys: *Psocoptera* (*Copeognatha*) — *Šiengraužiai*
16 būrys: *Mallophaga* — *Pūkagraužiai*
17 būrys: *Anoplura* — *Utėlės*
18 būrys: *Homoptera* — *Lygiasparniai*
19 būrys: *Hemiptera* — *Blakės*
20 būrys: *Thysanoptera* — *Tripsai*

B. *Pilnos* (= *Visiškos*) *metamorfozės* (Holometabola) *vabzdžiai*

21 būrys: *Coleoptera* — *Vabalai*
22 būrys: *Strepsiptera* — *Vėduokliasparniai*
23 būrys: *Megaloptera* — *Kabasparniai*
24 būrys: *Raphidioptera* — *Kupriukai*
25 būrys: *Neuroptera* — *Tinklasparniai*
26 būrys: *Mecoptera* — *Skorpionmusės*
27 būrys: *Trichoptera* — *Apsiuvos*
28 būrys: *Lepidoptera* — *Drugiai*
29 būrys: *Hymenoptera* — *Plėviasparniai*
30 būrys: *Aphaniptera* — *Blusos*
31 būrys: *Diptera* — *Dvisparniai*[1]

Būrių pavadinimų tarpe naujadarų — nemažas skaičius. Vabzdžių šeimų pavadinimai gali būti ne tik vienažodžiai (a), bet ir sudėtiniai (b), pvz.: a) *gražutės* (Calopterygidae) Vad vab 37, *laumžirgiai* (Aeschnidae) Vad vab 38, *skydablakės* (Pentatomidae) Vad vab 76, *nugarplaukos* (Notonectidae) Vad vab 77; b) *požievinės blakės* (Aradidae) Vad vab 77, *tikrieji skydamariai* (Diaspididae) Vad vab 70, *egliniai amarai* (Adelgidae) Vad vab 66, *upeliniai žirgeliai* (Gomphidae) Vad vab 37 ir pan. Šeimų pavadinimai neturi specifinių terminų, todėl šio taksono naujadarai daugmaž sutampa su genčių pavadinimų naujadarais.

Rūšių pavadinimai pagal tarptautinės sistematikos taisykles turi būti dvinariai. Lietuviškoje kalbamos srities terminologijoje pasitaiko vienažodžių šio tipo terminų, pvz.: *citrinukas* (Gonepterix rhamni L.) Vad vab 256, *spungė* (Vanessa io L.) Vad kenk 89, *grikinukas* (Phylopertha horticola L.) Vad vab 200, Vad kenk 147, *drėgnuolis* (Porcello scaber L.) AAŽ 17 ir pan. Dar dažnesni trižodžiai lietuviški rūšiniai pavadinimai. Juos galima suskirstyti į 3 tipus: 1) tie, kurių abu rūšiniai pažyminiai apibūdina tą patį pagrindinį dėmenį ir patys atskiro žodžių junginio nesudaro, pvz.: *geltonoji runkelinė blakė* (Polymerus vulneratus Pz.) Vad vab 85, *rudasis eglinis ūsuotis* (Tetropium castaneum L.) Vad vab 157; 2) tie, kurių abu šalutiniai dėmenys sudaro atskirą žodžių junginį, einantį pagrindinio dėmens rūšiniu pažyminiu, pvz.: *raudonųjų dobilų apionas* (Apion apricans Hbst.) Vad vab 179, *pušies šaknų pelėdgalvis* (Agrotis vestigalis Rott.) Vad vab 252; 3) tie, kurių pažyminys, stovintis prie pagrindinio dėmens, sudaro su juo atskirą žodžių junginį, o tolesnis pažyminys priklauso ne tik pagrindiniam dėmeniui, bet visam atributyviniam žodžių junginiui, pvz.: *rudoji miško skruzdėlė* (Formica rufa L.) Vad vab 301, *miškinis pjūklelis audėjas* (Pamphilius silvaticus L.) Vad vab 277 ir pan. Antrojo tipo terminų sunku išvengti, o pirmojo ir trečiojo tipo terminai formaliai sutampa su varietetų taksono terminais. Be to, pirmojo tipo terminai kartais paverčiami antrojo tipo terminais tuo atveju, jeigu jų abu šalutiniai dėmenys nurodo tą patį objektą, pvz.: *kopūstinis stiebinis paslėptastraublis* (Centhorrhynchus quadridens Panz.) AAŽ 216 → *kopūstų kotų paslėptastraublis* ir t. t. Pirmojo tipo terminų trūkumu laikytinas jų dėmenų tvarkos įvairavimas, pvz.: *klevinis miltuotasis skydamaris* (Phenacoccus aceris Cocc.) Vad kenk 199, bet *miltuotasis slyvinis amaras* (Hyalopterus pruni Geoffr.) Vad vab 70, *varputinis geltonasis ugniukas* (Crambus lutellus Schiff.) Vad kenk 10, bet *rainasis pušinis straubliukas* (Coniocleonus glaucus turbatus Fahrs.) Vad vab 184, *dobilinis pilkasis lapinukas* (Phytonomus meles) Vad kenk 43, bet *pilkasis runkelinis straubliukas* (Tanymecus palliatus F.) Vad kenk 43, *šermukšninis rudasis pjūklelis* (Pristipho-

[1] Sąrašas sudarytas pagal Vad vab 22—23.

ra geniculata Htg.) Vad kenk 237, bet *baltoji šermukšninė kandis* (Argyresthia sorbiella Fr.) Vad kenk 237 ir t. t.

Sudarant lietuviškus vabzdžių pavadinimus, pasitaiko ir įvairių kalbos riktų, pvz.: *sprakšiai* (= *spragšiai*) (Elateridae) Vad vab 125, L vab 49, 109, 208, *rezedvabalis*

1 lentelė

Vabalų šeimos pavadinimas	LTSR gyvenančių rūšių skaičius	Lietuviškai įvardytų rūšių skaičius
Haliplidae. Dumbliavabaliai	16	1
Dytiscidae. Dusios	75	1
Gyrinidae. Sukučiai	7	1
Trogidae. Smiltvabaliai	2	1
Dryopidae. Kabliavabaliai	14	1
Staphylinidae. Trumpasparniai	346	4
Pselaphidae. Graibvabaliai	26	1
Scydmaenidae. Piktvabaliai	20	1
Catopidae. Urvavabaliai	17	1
Anisotomidae. Kerpvabaliai	21	1
Scaphidiidae. Valtvabaliai	3	1
Orthoperidae. Puvėsinukai	3	2
Ptiliidae. Plunksnasparniai	14	1
Dascillidae. Skiautvabaliai	1	1
Helodidae. Liūnvabaliai	9	1
Eucinetidae. Karnavabaliai	1	1
Lymexylonidae. Gręžikai	3	1
Melyridae. Pūsliavabaliai	22	1
Lyctidae. Balanvabaliai	1	1
Heteroceridae. Pjūklaūsiai	3	1
Throscidae. Blusvabaliai	1	1
Eucnemidae. Medienvabaliai	1	1
Byrrhidae. Kamuolvabaliai	9	1
Sphaeritidae. Taigvabaliai	1	1
Nitidulidae. Žvilgvabaliai	35	3
Ostomatidae. Skydinukai	5	2
Byturidae. Avietiukai	2	1
Cucujidae. Plokščiavabaliai	13	1
Phalacridae. Plikvabaliai	5	1
Cryptophagidae. Slaptaėdžiai	24	1
Erotylidae. Kempinvabaliai	5	1
Lathrididae. Slaptavabaliai	17	1
Mycetophagidae. Grybvabaliai	7	1
Colydiidae. Siauravabaliai	8	1
Cisidae. Luobvabaliai	8	1
Endomychidae. Pelėsiavabaliai	2	1
Oedemeridae. Siaurasparniai	12	1
Pythidae. Pūzravabaliai	5	1
Pyrochroidae. Raudonvabaliai	3	1
Anthicidae. Mitravabaliai	8	1
Aderidae. Kaukvabaliai	2	1
Rhipiphoridae. Vėduokliavabaliai	1	1
Mordellidae. Kupravabaliai	14	1
Alleculidae. Dulkiagraužiai	8	1
Anthribidae. Netikrastraubliai	3	1
Iš viso	821	53

Pastaba. Lentelė sudaryta pagal L vab. Joje pateikiamos tik būdingesnės vabalų šeimos.

(= *razetvabalis*) (Bruchela) L vab 68, *tabokinis* (= *tabakinis*) *tripsas* (Thrips tabaci Lind.) Vad vab 89, *blakstienuotasis* (= *blakstienotasis*) *sitonas* (Sitona flavescens) Vad vab 182, *briaunuotasis* (= *briaunotasis*) *maitvabalis* (Silpha carinata Hbst.)

L vab 88, *smidrinis* (= *smydrinis*) *lapgraužis* (Crioceris duodecimpunctata L.) Vad kenk 137, *žilvytinis* (= *žilvitinis*) *lapgraužis* (Phytodecta viminalis L.) L vab 152, *beržinis zefiras* (= *zefyras*) (Zephyrus betulae L.) AAŽ 370, *liemeniapilviai* (= *liemenpilviai*) *plėviasparniai* (Phytophaga) ŽŪF 133, *uodeguočius* (= *uodegočius*) (Thecla) AAŽ 368, *niūravabalis* (= *niūrniavabalis*) (Xylita) L vab 65, *žvitražygis* (= *žvitriažygis*) (Agonum) L vab 79 ir pan. Netaisyklingus vienažodžių terminų variantus bei sudėtinių terminų transformas šio straipsnio registre pateiksime ištaisytus (tokie terminai pažymėti žvaigždute). Visiškai netaisyklingų naujų terminų nė neminėsime.

II. Terminų kūrimo būdai

§ 3. Įvardijant Lietuvoje gyvenančių vabzdžių rūšis bei kitus sistematikos vienetus, dabartiniu metu entomologijos specialistų žvilgsnis vis rečiau krypsta į liaudies kalbą. Gatavą atitikmenį šeimai ar genčiai pavadinti joje rasti jau gana keblu. Populiariausi kalbamos srities naujažodžių bei naujadarų kūrimo būdai (atsižvelgiant į skiriamuosius vabzdžių požymius) dabar dažniausiai yra šie:

1. Genties pavadinimu pasirenkamas nemotyvuotas, bet lengvai identifikuojamas lotyniškas (arba lotynizuotas) lietuviškai sugramatintas terminas, pvz.: *apionas* < lot. *Apion* Vad vab 179, *antofora* < lot. *Anthophora* Vad vab 292, *evatrija* < lot. *Evatria* Vad vab 223, *klitra* < lot. *Clytra* Vad vab 165, *osmija* < lot. *Osmia* Vad vab 293, *sitonas* < lot. *Sitona* Vad vab 181 ir kt. Rūšiniams dėmenims sudaryti šis būdas, galima sakyti, išvis nepopuliarus: turime tik nedidelę grupelę rūšinių terminų, kurių pažyminiu eina tyrinėtojo, aprašiusio ar išskyrusio tą rūšį, pavardė, pvz.: *Radionovo erkė* (Caloglyphus radionovi Zachr.) AAŽ 21, *Fokijo erkutė* (Vasates fockeui Nal. et Trones.) AAŽ 34, *Mayro gumbavapsvė* (Rhodites mayri Schlecht.) Vad kenk 209, *Šreberio mėšlavabalis* (Caccobius schreberi L.) L vab 96, *Miulerio žvitriažygis* (Agonum mülleri L.) L vab 80, *Mordvilkos amaras* (Aphis mordwilkoi Börn.) Vad kenk 231 ir pan. Kitais atvejais rūšinis dėmuo paprastai esti lietuviškas net ir tada, kai genties pavadinimas yra tarptautinis. Lietuviški rūšiniai dėmenys labai dažnai tokiu atveju esti vertiniai arba pusiau vertiniai, pvz.: *violetinis apionas* ← *Apion violaceum* Kirby. Vad kenk 127, *kablelinė hesperija* ← *Augiades comma* L. Vad vab 269, *keturjuostė strangalija* ← *Strangalia quadrifasciata* L. Vad vab 155, *penkiataškis tichijus* ← *Tychius quinquepunctatus* L. Vad kenk 36 ir pan.

2. Skiriamuoju genties (ar kurio kito vieneto) požymiu imama giminiškai artima gentis (ar kuris kitas vienetas). Tokiu atveju naujadarai dažniausiai esti: a) priesagų vediniai ir b) sudurtiniai žodžiai, pvz.: a) *šokliukas* (Tetrix) ← *šoklys* (Cicindela) Vad vab 52, *kandelė* (Stigmella) ← *kandis* (Gracilaria) Vad kenk 204, *blakutė* (Psylla) ← *blakė* (Cimex) ir kt. Vad vab 63; b) *žiedmusė* (Syrphus) ← *musė* (Musca) Vad vab 322, *makštikandė* (Coleophora) ← *kandis* (Gracilaria ir kt.) Vad kenk 139 ir pan. Produktyvių priesagų šiam reikalui vartojama labai nedaug: mažybinės priesagos *-ukas*(*-ukė*), *-elis*(*-elė*), *-utis*(*-utė*) ir kt. L vab ypač išplėsta šios grupės sudurtinių terminų daryba, pvz.: *žygis* → *puikiažygis* (Calosoma), *puošniažygis* (Carabus), *giriažygis* (Leistus), *akiuotžygis* (Elaphrus), *rausiažygis* (Clivina), *barzdukžygis* (Bembidion), *medienžygis* (Tachyta), *samanžygis* (Trechus), *dumblažygis* (Patrobus), *pievažygis* (Badister) ir kt. L vab 74 tt. Kai kurie tokie terminai yra neaiškios motyvacijos (pvz., *rausiažygis*, *barzdukžygis* ir kt.) arba jų pirmaisiais dėmenimis eina išvestiniai sudėtingi kamienai, todėl beatodairiškai išplėsti vieną kurį tipą terminologijoje visada yra neparanku.

3. Skiriamuoju genties arba rūšies požymiu imama vabzdžio gyvenamoji vieta, kuri daugeliu atvejų sutampa su jo mitybos objektu. Tokiu atveju genties pavadinimas retai kada esti priesagų vedinys, pvz.: *dirvinukas* (Agrotis)←*dirva* (*dirvinis*) Vad kenk 271, *avietinukas* (Byturus)←*avietė* (*avietinis*) Vad vab 141, *grikinukas* (Phyllopertha)←*grikis* (*grikinis*) Vad vab 200, *medininkas* (Trypodendron)←*medis* Vad vab ir pan. Vabzdžių genčių pavadinimai šiuo atveju daugiausia esti sudurtiniai žodžiai su antruoju sandu *-vabalis* (rečiau) arba su antruoju sandu *-graužis* (*-ėdis*) (dažniau), pvz.: *dumbliavabalis* (Haliplus) Vad vab 104, *kempvabalis* (Triplax) Vad vab 142, *bebravabalis* (Platypsyllus) L vab 37, *balanvabalis* (Lyctus) L vab 47, *grybvabalis* (Mycetophagus) L vab 58, *šakniagraužis* (Hepialus) Vad vab 212, *žievėgraužis* (Pityogenes) Vad vab 193, *maitėdis* (Aclypea) Vad vab 118, *vaisėdis* (Laspeyresia) Vad vab 222 ir pan. Rūšiniai šio tipo terminų pažyminiai paprastai esti įvardijami būdvardžiais su priesaga *-inis*, *-ė*, kurių tūlas savo ruožtu yra vertinys arba pusiau vertinys, pvz.: *agrastinis amaras*←*Aphis grossulariae* Kalt. Vad vab 69, *miškinis šoklys*←*Cicindela silvatica* L. Vad vab 95, *dirvinis žygis*←*Carabus arvensis* Hbst. Vad vab 100, *žirninis grūdinukas*←*Bruchus pisorum* L. Vad vab 171, *liepinis sfinksas*←*Mimas tiliae* L. Vad vab 246 ir pan.

4. Kai skiriamuoju genties požymiu eina vabzdžio kūno (ar kurios jo dalies) įvairios ypatybės, naujadarams sudaryti palyginti retai vartojamos priesagos, pvz.: *kuodas*→*kuoduotis* (Cerura) Vad vab 247, *kupra*→*kupriukas* (Raphidia) Vad vab 202, *skydas*→*skydinukas* (Ostama) Vad vab 140. Entomologijos sistematikos terminijoje šiuo atveju nedažni ir sudurtiniai žodžiai, pvz.: *paslėptastraublis* (Centhorrhynchus) AAŽ 214, *buožiaūsiai* (Rhapalocera) Vad vab 262 ir pan. Šis požymis nėra labai populiarus ir kuriant rūšinius terminus: a) įvardžiuotinius būdvardžius ar dalyvius; b) būdvardžius su priesaga *-inis*, *-ė* ir c) sudurtinius būdvardžius, pvz.: a) *briaunotasis ragijus* (Rhagium inquisitor L.) Vad vab 154; b) *šauktukinis pelėdgalvis* (Agrotis exelamationis L.) Vad vab 252; c) *ilgaliežuvis sfinksas* (Macroglossum stellatarum L.) Vad vab 246 ir pan.

Palyginti populiarus genčių ir rūšių skiriamasis požymis – vabzdžio viso kūno arba kurių nors jo dalių spalva. Genčių pavadinimai tokiu atveju esti priesagų vediniai (a), galūnių vediniai (b) ir sudurtiniai žodžiai (c), pvz.: a) *baltas*→*baltukas* (Pieris) Vad vab 264, *bronzinis*→*bronzinukas* (Cetonia) Vad vab 200; b) *gelsvas*→*gelsvys* (Colias) Vad vab 265, *melsvas*→*melsvys* (Callophrys) Vad vab 268; c) *keršas*→*keršvabalis* (Thanasimus) Vad vab 124, *baltas*→*baltasparnis* (Trialeurodes) Vad vab 64 ir pan. Šis požymis gana būdingas ir rūšių pavadinimams, kur viso kūno spalvą žymintys dėmenys paprastai reiškiami įvardžiuotiniais būdvardžiais arba būdvardžiais su priesaga *-inis*, *-ė* (a), o atskirų kūno dalių arba organų spalvą – sudurtiniais būdvardžiais (b), pvz.: a) *žalioji auksaakė* (Chrysopa adspersa WSm.) Vad vab 204, *juodasis odėdis* (Attagenus pellio L.) Vad vab 135, *violetinis karnagraužis* (Hylurgops palliatus Gyll.) Vad vab 192; b) *geltonkraštis žygis* (Nebria livida L.) Vad vab 100, *raudongalvis kempvabalis* (Triplax russica F.) Vad vab 142, *mėlynsparnis tarkšlys* (Oedipoda coerulescens L.) Vad vab 52 ir pan.

5. Šiek tiek rečiau skiriamuoju vabzdžių genties požymiu pasirenkamas žmogaus veiklai būdingas požymis. Visi tokie terminai sudaryti iš perkeltinės reikšmės asmenų pavadinimų, pvz.: *apsimetėlis* (Ptinus) Vad vab 133, *buriuotojas* (Papilionidae) Vad vab 263, *duobkasys* (Necrophorus) Vad vab 117, *kirpikas* (Blastophagus), *mūrininkė* (Osmia) Vad vab 293 ir pan. Rūšių pavadinimai pagal šį požymį dabar rečiau daromi, bet tradicinėje sistematikos terminijoje panašių terminų dažnai pasitaiko, pvz.: *ūsuotis dailidė* (Ergates faber L.) Vad vab 153, *verpikas vienuolis* (Lymantria monacha L.) Vad vab 240, *žiogas giesmininkas* (Tettigonia cantans Fuessl.) Vad vab 49 ir pan.

III. Būdingesnių lietuviškų naujadarų registras[2]

Akiúotžygis (1) — vabalas, aptinkamas prie pat vandens upių ir ežerų krantuose. Aprašytos 2 rūšys: *mėlynpadis a.* (Elaphrus cupreus Duft.) ir *žaliapadis a.* (E. riparius L.) L vab. 76—77.

Akùtė (2) — sidabriškai pilkas drugys, kurio vikšrai kenkia įvairiems miško medžiams ir vaismedžiams. Aprašyta 1 rūšis: *sidabrinė a.* (Phalera bucephala L.) Vad vab. 248.

Ankstỹvės (2) — sparnuotųjų drugių būrys (Plecoptera) Vad vab 23.

Apsimėtėlis (1) — namuose ir sandėliuose gyvenantis maisto produktų, kailių ir kt. kenkėjas. Aprašytos 2 rūšys: *paprastasis a.* (Ptinus fur L.) ir *šilkaplaukis a.* (Niptus hololeucus Fald.) Vad vab 133—134.

Avietinùkas (2) — vabaliukas, kurio lervos gyvena aviečių žieduose ir uogose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis a.* (Byturus tomentosus F.) Vad vab 141.

Balánvabalis (1) — vabalas, kurio lervos gyvena po lapuočių medžių žieve. Aprašyta 1 rūšis: *lygiašonis b.* (Lyctus lineris Gz.) L vab 47.

Baltaspařnis (2) — smulkus, į kandį panašus vabzdys, gyvenantis šiltnamiuose ir ant medžių. Aprašytos kelios rūšys: *klevinis b.* (Aleurochiton acerinus Haupt.), *šiltadaržinis b.* (Trialeurodes vaporarium Westw.) L vab 64—65.

Barzdùkžygis (1) — smulkus vabalas, randamas drėgnesnėse vietose, puvėsiuose, mėšle. Aprašytos 2 rūšys: *keturdėmis b.* (Bembidion quadrimaculatum L.) ir *rusvakojis b.* (B. lampros Hbst.) L vab 77.

Bebrãvabalis (1) — bebrų parazitas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis b.* (Platypsyllus castoris Rits.) L vab 37.

Beũsis (2) — labai smulkus vabzdys, gyvenantis miško paklotėje, samanose, kelmuose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis b.* (Eosentomon transitorum Berl.) Vad vab 27.

Blyškiaãkis (2) — rūšinis pažyminys: *b. kupriukas* (Raphidia xanthostigma Schum.) Vad vab 202.

Blìzgiavabalis (1) — vaismedžiams kenkiantis vabzdys. Aprašytos kelios rūšys: *slyvinis b.* (Anthaxia nitidula) ir kt. AAŽ 141.

Blìzgis (2) — vabzdys, gyvenantis po medžių žieve ir medienoje. Aprašyta daug rūšių: *didysis b.* (Chalcophora mariana L.), *paprastasis b.* (Ancylochira rustica L.) ir kt. Vad vab 130—131.

Blùsvabalis (1) — vabalas, kurio lervos vystosi po senų beržų žieve. Aprašyta 1 rūšis: *kaktaragis b.* (Throscus carinifrons Bonv.) L vab 49.

Bronzinùkas (2) — žalsvas ant įvairių žolių gyvenantis plokštėtaūsių šeimos vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis b.* (Cetonia aurata L.) Vad vab 200.

Buožiaũsiai (2) — dieninių drugių serija (Rhapalocera) Vad vab 262.

Buriúotojai* (1) — stambių ir puošnių drugių, kurie skrisdami sparnais plasnoja retai ir tik sklendžia ore, šeima (Papilionidae) Vad vab 263.

Cigársukis (1) — vabalas, kurio lervos gyvena iš medžių lapų susuktuose „cigaruose". Aprašyta daug rūšių: *beržinis c.* (Deporans betulae L.), *lazdyninis c.* (Apoderus coryli L.), *tuopinis c.* (Byctiscus populi L.) ir kt. Vad vab 172—173.

Daigãgraužis (1) — runkeliams kenkiantis smulkus nešokinėjantis vabaliukas. Aprašyta 1 rūšis: *runkelinis d.* (Atomaria linearis Steph.) Vad kenk 73.

Degùtvabalis (1) — stovinčiuose vandens telkiniuose, mėšle, pūvančiose augalų liekanose ir kt. gyvenančių vabalų šeima. Aprašytos kelios rūšys: *paprastasis d.* (Hydrons caraloides L.), *raudonpetis d.* (Sphaeridium scarabeoides L.) ir kt. Vad vab 137.

Dėmėtapilvis (2) — rūšinis pažyminys: *d. blizgis* (Ancylochira haemorrhoidalis Hbst.) Vad vab 130.

Dilgėlinùkas (2) — vienažodis rūšies pavadinimas drugių, kurių vikšrai gyvena ant dilgėlių lapų (Vanessa urticae L.) Vad vab 266.

Dirvinùkas (2) — vabzdys, kurio lervos kenkia žemės ūkio augalams. Aprašyta daug rūšių: *šauktukinis d.* (Agrotis exclamationis L.), *žiemkentinis d.* (Agrotis segetis Schiff.) ir kt. Vad kenk 271—272.

Drėgnuõlis (2) — vienažodis rūšinis pavadinimas vabzdžių, rūsiuose, inspektuose ir šiltnamiuose gadinančių daržoves (Porcellio scaber Latr.) AAŽ 17.

Dulkiãgraužis (1) — vabalas, kurio lervos gyvena trūnijančioje medienoje. Aprašyta 1 rūšis: *ūsuotiškasis* (= *ūsuotasis*?) *d.* (Pseudocistella cerambycoides L.) Vad vab 147.

Dumblãžygis (1) — juodas ar tamsiai rudas vabalas, aptinkamas drėgnose vietose, ypač upių ir ežerų krantuose. Aprašyta 1 rūšis: *juodasis d.* (Patrobus excavatus Pk.) L vab 78.

Dumbliãvabalis (1) — dumbliais mintantis vandeninis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *upinis d.* (Haliplus fluviatilis Anbc.) Vad vab 104.

Duobkasỹs (3[b]) — dvėselienoje ir pūvančiuose grybuose gyvenantis stambus vabalas. Aprašytos kelios rūšys: *juodasis d.* (Necrophorus humator F.) ir *juodbuožis d.* (N. vespilloides Hbst.) Vad vab 117—118.

---

[2] Kai kurie šiame registre pateikiami naujadarai jau įtraukti į Dabartinės lietuvių kalbos žodyno 2 leid. (1972). Akademinio Lietuvių kalbos žodyno 1—10 t. šių naujadarų (pagal *A—P* raides) dar nerasime.

Dvidešimtketurtãškė (2) – rūšinis pažyminys: *d. boružė* (Subcoccinella vigintiquatuorpunctata L.) Vad vab 143.

Dviuodėgis (2) – žemėje, miško paklotėje, po akmenimis gyvenantis balkšvas vabzdys. Aprašyta viena rūšis: *paprastasis d.* (Campodea plusiochaeta Silv.) Vad vab 28.

Gaūbtvabalis (1) – ligotų ir išdžiūvusių medžių medienoje gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis g.* (Bostrychus capucinus L.) Vad vab 131.

Gaurãvabalis (1) – vabalas, gyvenantis po nukritusiais lapais miškų pakraščiuose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis g.* (Lagria hirta L.) L vab 62.

Gaurãžygis (1) – augalėdis vabalas, aptinkamas laukuose ir daržuose. Aprašytos 2 rūšys: *paprastasis g.* (Ophomus rufipes Deg.) ir *sorinis g.* (O. calceatus Duft.) L vab 81.

Gegùžvabalis (1) – ropojantis vabalas, pavasarį aptinkamas sausuose pušynuose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis g.* (Melo proscarabaeus L.) Vad vab 146.

Gelsvadėmis (2) – rūšinis pažyminys: *g. dirvinukas* (Rhyacia C-nigrum L.) AAŽ 339.

Gelsvỹs (4) – gelsvos spalvos baltukų šeimos drugys. Aprašytos 2 rūšys: *dirvinis g.* (Colias hyale F.) ir *palinis g.* (Colias palaeno L.) Vad vab 265.

Geltonspařnis (2) – drugys, kenkiantis žoliniams augalams, taip pat avietėms, gervuogėms. Aprašyta 1 rūšis: *juodajuostis g.* (Triphaena fimbria L.) AAŽ 341.

Giriãžygis (1) – vabalas, gyvenantis lapuočių ir mišrių miškų paklotėje ir po nukritusiais lapais. Aprašyta 1 rūšis: *rusvasis g.* (Leistus ferrugineus L.) L vab 76.

Graĩbvabalis (1) – smulkus plėšrus vabaliukas, gyvenantis drėgnose vietose. Aprašyta 1 rūšis: *rudasis g.* (Pselaphus heisei Hbst.) L vab 39.

Gražùtė (2) – upių ir upelių pakrančių vabzdys. Aprašytos 2 rūšys: *blizgančioji g.* (Calopterix splendens) ir *grakščioji g.* (C. virgo L.) Vad vab 39.

Gręžikas (2) – po nusilpusių ir išdžiūvusių medžių žieve gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *lapuotinis g.* (Eleteroides dermestoides L.) L vab 45.

Grỹbvabalis (1) – labai smulkus vabaliukas, biologiškai susijęs su grybais. Aprašyta 1 rūšis: *eglinis g.* (Mycetophagus piceus F.) L vab 58.

Gumbadãris (1) – rūšinis pažyminys: *g. guobinis amaras* (Tetraneura ulmi) Vad vab 68.

Gumbãuodis (1) – smulkus vabzdys, kurio lervos gyvena augalų pumpuruose ir vaisiuose. Aprašyta daug rūšių: *kvietinis g.* (Contarinia tritici Kby.), *žirninis g.* (C. pisi Winn.) ir kt. Vad vab 311.

Gumbãvapsvė (1) – smulkus tamsių spalvų vabzdys kenkėjas. Aprašytos kelios rūšys: *avietinė g.* (Diastrophus rubi Bche.), *rožinė g.* (Rhodites rosae L.) ir kt. Vad kenk 206, 209.

Juodbuõžis (2) – rūšinis pažyminys: *j. duobkasys* (Necrophorus vespilloides Hbst.) Vad vab 118.

Kabaspařnis (2) – prie vandens gyvenantis vabzdys. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis k.* (Sialis lutaria) Vad vab 201.

Kabliãvabalis (1) – prie vandens gyvenantis smulkus augalėdis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *Megerlėjo k.* (Helmis maugei megerlei Duft.) L vab 37.

Kaktarãgis (2) – rūšinis pažyminys: *k. blusvabalis* (Throscus carinifrons Bonv.) L vab 49.

Kamúolvabalis (1) – smėlėtose vietose randamas vabzdys. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis k.* (Byrrhus pilula L.) Vad vab 135.

Kandėlė (2) – smulkus drugys, kurio vikšrai kenkia vaismedžiams ir vaiskrūmiams. Aprašytos kelios rūšys: *erškėtinė k.* (Stigmella anomalella Goeze.), *obelinė k.* (S. aenella Hein.) ir kt. AAŽ 237–238.

Karnãgraužis (1) – kinivarpų šeimos lapuočių kenkėjas. Aprašytos kelios rūšys: *didysis k.* (Hylesinus crenatus L.) Vad kenk 230, *mažasis k.* (H. fraxini Panz.) Vad kenk 223 ir kt.

Kelmãgraužis (1) – ūsuočių šeimos vabalas. Aprašytos 2 rūšys: *gluosninis k.* (Lamia textor L.), *pjūklaūsis k.* (Pritonus coriarius L.) Vad vab 154, 158.

Kémpvabalis (1) – smulkus vabalas, gyvenantis kempinėse ir trūnijančioje medienoje. Aprašyta 1 rūšis: *raudongalvis k.* (Triplax russica F.) Vad vab 142.

Keršãkandė (1) – smulkus, vakarais skraidantis drugys, kurio vikšrai minta vaismedžių lapais. Aprašytos kelios rūšys: *vaismedinė k.* (Lithocolletis blancardella F.) ir kt. AAŽ 253.

Kéršvabalis (1) – grobuoniškas to paties pavadinimo šeimos (Cleridae) vabalas. Aprašytos 2 rūšys: *bitinis k.* (Trichlodes apiarius L.) ir *paprastasis k.* (Thanasimus formicarius L.) Vad vab 124.

Kérpvabalis (1) – smulkus vabaliukas, gyvenantis grybuose, kempinėse. Aprašyta 1 rūšis: *raudonpetis k.* (Anisotoma humeralis F.) L vab 41.

Keturdėmis (2) – rūšinis pažyminys: *k. krypūnėlis* (Hister quadrinotatus Scr.) Vad vab 121.

Keturiolikatãškė (2) – rūšinis pažyminys: *k. boružė* (Coccinella quatordecimpustulata L.) Vad vab 144.

Kiřmvabalis (1) – pailgas tamsiai rudas vabalas, kurio lervos gyvena po trūnijančių beržų, pušų, ąžuolų žieve. Aprašyta 1 rūšis: *Šneiderio k.* (Boros schneideri Pz.) L vab 66.

Kirpikas (2) – tamsiai rudas vabalas – pušų kenkėjas. Aprašytos 2 rūšys: *didysis k.* (Blastophagus piniperda L.) ir *mažasis k.* (B. minor Hart.) Vad vab 191–192.

Kišéndarė (1) – rūšinis pažyminys: *k. kandis* (Callisto guttea H. W.) Vad kenk 152.

Krantinùkės (2) – smulkių, prie vandens aptinkamų muselių šeima (Ephydridae) AAŽ 408.

Krypūnėlis (2) – dvėselienoje, pūvančiose augalų liekanose ir kt. gyvenantis nedidelis, juodas, labai kietas vabaliukas. Aprašytos kelios rūšys: *dvėselieninis k.* (Hister cadaverinus Hoffm.), *keturdėmis k.* (H. quadrinotatus Scr.) Vad vab 121.

Kūdrãvabalis (1) – vandenyje gyvenantis vabalas. Aprašytos kelios rūšys: *balinis k.* (Hydraena palustris L.), *rudasis k.* (Enochrus frontalis Er.) ir kt. L vab 84–85.

Kuoduõtis (2) – vidutinio dydžio plaukuotas naktinis drugys. Aprašyta 1 rūšis: *beržinis k.* (Cerura bicuspis Bk.) Vad vab 247.

Kuprãvabalis (1) – vikrus vabalas, aptinkamas ant įvairių augalų žiedų, ant grybų ir džiūstančių medžių kamienų. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis k.* (Mordella fasciata Fabr.) L vab 64.

Kupriùkas (2) – vabzdys, kurio grobuoniškos lervos naikina augalų kenkėjus. Aprašytos kelios rūšys: *blyškiaakis k.* (R. xanthostigma Schum.), *plonaūsis k.* (Raphidia ophiopsis L.) Vad vab 202.

Lapãžygis (1) – plokščias vabalas, aptinkamas ant įvairių augalų. Aprašyta 1 rūšis: *kryžiuotasis l.* (Lebia crux-minor L.) L vab 82.

Lapinùkas (2) – nedidelis vabaliukas, kenkiantis daugiausia pašariniams augalams. Aprašytos kelios rūšys: *liucerninis l.* (Phytonomus variabilis Hrbst.), *pelėžirninis l.* (Ph. pedestris Payk.) ir kt. Vad kenk 48.

Lãpkirpė (1) – rūšinis pažyminys: *l. bitė* (Megachile centuncularis L.) Vad kenk 147.

Laŭkžygis (1) – javų varpas ir daržovių sėklojus gadinantis vabalas. Aprašytos kelios rūšys: *paprastasis l.* (Amara plebeja Gyll.), *rausvakojis l.* (Amara aulica Panz.) AAŽ 105 ir kt.

Lygiaspařniai (2) – sparnuotųjų vabzdžių būrys (Homoptera) Vad vab 23.

Lìnspragė (1) – nedidelis vabaliukas – linų kenkėjas. Aprašytos kelios rūšys: *juodoji l.* (Longitarsus parvulus Payk.), *mėlynoji l.* (Aphthona enphorbiae Schrnk.) ir kt. Vad kenk 71.

Liūnvabalis (1) – augalėdis vabalas, randamas ežerų, nesraunių upių krantuose, balose, drėgnose pievose. Aprašyta 1 rūšis: *nendrinis* 1. (Cyphon variabilis Thunb.) L vab 44.

Lokiùkas (2) – drugys, kurio lėliukės auga storuose plaukais apveltuose kokonuose. Aprašyta keletas rūšių: *dilgėlinis l.* (Spilosoma urticae Esp.), *gyslotinis l.* (Parasemia plantaginis), *rausvasis l.* (Arctia caja L.) ir kt. Vad vab 237.

Lúobvabalis (1) – grobuonis vabalas, gyvenantis kempinėse arba kinivarpų takuose. Aprašyta 1 rūšis: *briaunotasis l.* (Ditoma crenata F.) Vad vab 142.

Maišiãkandė (1) – smulkus drugys, kurio vikšrai gyvena maišeliuose, pasigamintuose iš lapų dalių. Aprašytos kelios rūšys: *obelinė m.* (Incurvaria oehlmanniella Tr.) ir kt. AAŽ 242.

Maišiniĩnkas (2) – pilkai rausvas drugys, kurio vikšrai gyvena voratinkliniuose maišeliuose. Aprašyta 1 rūšis: *vienspalvis m.* (Canephora unicolor Hf.) Vad vab 227.

Makštìkandė (1) – augalų kenkėjas, kurio vikšreliai gyvena makštelėse. Aprašytos kelios rūšys: *dobilinė m.* (Lithocolletis migroscentella Logan.), *liucerninė m.* (Caleophora cartilaginella F.) Vad kenk 53.

Maldiniĩnkai (2) – sparnuotųjų vabzdžių būrys (Manoptera) Vad vab 23.

Margùtis (2) – pamiškėse ir miško aikštelėse gyvenantis vidutinio dydžio drugys. Aprašytos 2 rūšys: *vingiorykštinis m.* (Zygaena filipendulae L.) ir *žaliasis m.* (Procris statices L.) Vad vab 228.

Maurãvabalis (1) – smėlėtų vandens telkinių dumble gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *juodasis m.* (Georissus crenulatus (Gossi.) L vab 48.

Maurãžygis (1) – juodas vabalas, gyvenantis drėgname upių ir ežerų krantų smėlyje ir po akmenimis. Aprašyta 1 rūšis: *geltonkraštis m.* (Nebria livida L.) L vab 76.

Medíenvabalis (1) – vabalas, kurio lervos vystosi trūnijančioje medienoje. Aprašyta 1 rūšis: *rudapadis m.* (Eucnemis capucina Ahrens.) L vab 50.

Medíenžygis (1) – juodas žvilgantis vabalas, gyvenantis kinivarpų takuose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis m.* (Tachyta nana Gyll.) L vab 77.

Mẽdininkas (1) – spygliuočių medžių kenkėjas. Aprašytos kelios rūšys: *ąžuolinis m.* (Xyloterus domesticus L.), *juostuotasis m.* (Trypodendron lineatum Oliv.) Vad vab 193, *neporinis m.* (Anisandrus dispar Fabr.) Vad kenk 163–164.

Mẽdkirtis (1) – ūsuočių šeimos vabalas. Aprašytos kelios rūšys: *keturdėmis m.* (Pachyta quadrimaculata K.), *trumpaūsis m.* (Spondylis buprestoides L.) Vad vab 155–156.

Melsvỹs (4) – melsvos spalvos drugys kenkėjas. Aprašytos kelios rūšys: *dirvinis m.* (Lycaena icarus Rott.) Vad vab 268, *visaėdis m.* (Cyaniris ariogalus L.) ir kt. Vad kenk 197.

Meškùtė (2) – drugys kenkėjas, kurio vikšrai labai plaukuoti. Aprašytos kelios rūšys: *keršoji m.* (Arctia caja L.), *vikrioji m.* (Spilosoma lubricipeda L.) ir kt. Vad kenk 192–193.

Miltamaris (1) – slyvoms kenkiantis amaras. Aprašyta 1 rūšis: *slyvinis m.* (Hyalopterus pruni Fabr.) Vad kenk 175.

Minãdaris (1) – rūšinis pažyminys: *avietinis m. pjūklelis* (Entodecta pumila Scl.) Vad kenk 204.

Minãkandė (1) – smulki kandis kenkėja, kurios vikšreliai išgraužia minas – tam tikros formos ertmes. Aprašytos kelios rūšys: *avietinė m.* (Stigmella rubivora Wck.), *dobilinė m.* (Lithocolletis nigroscentella Logan.) ir kt. Vad kenk 44, 204.

Minãmusė (1) — smulki muselė kenkėja, kurios vikšreliai išgraužia minas — tam tikros formos ertmes. Aprašyta daug rūšių: *dobilinė m.* (Agromysa nana Mg.), *žirninė m.* (Liriomyza congesta Beck.) ir kt. Vad kenk 44.

Mitriãvabalis (1) — smulkus vikrus vabalas, aptinkamas ant įvairių žiedų. Aprašyta 1 rūšis: *vienaragis m.* (Notoxus monoceros L.) L vab 63.

Mũrininkės (1) — dvižodžio genties pavadinimo pažyminys: *bitės m.* (Osmia) Vad vab 293.

Paslėptastraũblis (2) — nedidelis vabaliukas — daržovių kenkėjas. Aprašyta daug rūšių: *ropinis p.* (Centhorrhynchus rapae Gyll.), *aguoninis p.* (C. macula — alba Hbst.) AAŽ 214.

Pelėsiãvabalis (1) — vabalas, gyvenantis kempinėse ir pūvančioje medienoje. Aprašyta 1 rūšis: *boružiškasis p.* (Endomychus coccineus L.) L vab 60.

Pjautuvaspařnis (2) — gelsvai rudais sparnais drugys, kurio vikšrai randami ant beržų ir alksnių. Aprašyta 1 rūšis: *beržinis p.* (Drepana falcataria L.) Vad vab 243.

Pievãžygis (1) — vabalas, gyvenantis miškuose, pievose, lauko keliuose. Aprašyta 1 rūšis: *dvidėmis p.* (Badister bipustulatus F.) L vab 78.

Pìktvabalis (1) — plėšrus vabalas, gyvenantis drėgnoje miško paklotėje. Aprašyta 1 rūšis: *rudasis p.* (Scydmaenus rufus Müll.) L vab 40.

Pilkadėmis (2) — rūšinis pažyminys: *p. baltukas* (Lepitidia sinapis L.) AAŽ 366.

Pinčiãvabalis (1) — juodas vabalas, kurio lervos vystosi medžių kempinėse. Aprašyta 1 rūšis: *juodasis p.* (Sphindus dubius Gyll.) L vab 56.

Pirštaspařnis (2) — smulkus drugys, plonu pilveliu ir labai ilgomis kojomis. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis p.* (Pterophorus monodactylus L.) Vad vab 231.

Pjūklaũsis (2) — ežerų bei upių krantų drėgname smėlyje ar dumble išraustuose urveliuose gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *geltonšonis p.* (Heterocerus fenestratus Thunb.) L vab 48.

Plìkvabalis (1) — smulkus vabalas, randamas ant įvairių žiedų. Aprašyta 1 rūšis: *kraujažolinis p.* (Olibrus millefolii Pk.) L vab 55.

Plokščiãvabalis (1) — plokščias, tamsiai rudas vabaliukas, gadinantis grūdus. Aprašytos 2 rūšys: *rudasis trumpaūsis p.* (Laemophloeus ferrugineus Steph.) ir *surinaminis p.* (Oryzaephilus surinamensis L.) AAŽ 149.

Puošniãžygis (1) — stambus neskraidantis naudingas vabalas, aptinkamas ariamose dirvose, pievose ir ypač miškuose. Aprašytos kelios rūšys: *didysis p.* (Carabus coriaceus L.), *sodinis p.* (Carabus hortensis L.) ir kt. L vab 74—75.

Pūslėvabalis (1) — vidutinio dydžio vabalas, gyvenantis ant žolinių ir sumedėjusių augalų. Aprašytos 2 rūšys: *siaurakūnis p.* (Dolychosoma lineare Rossi.) AAŽ 126 ir *žaliasis p.* (Malachius aeneus L.) L vab 46.

Pušiãvabalis (1) — juodas, apaugęs gelsvais pūkeliais vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *žiedinis p.* (Rhinomacer attelaboides F.) L vab 68.

Pūzrãvabalis (1) — po medžių žieve ir medienoje gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis p.* (Pytho depressus L.) L vab 61.

Raudonùkas (2) — drugys, kurio priekiniai sparnai raudoni. Aprašyta 1 rūšis: *taškuotasis r.* (Chrysophanus phleas L.) Vad vab 268.

Raudónvabalis (1) — miškuose ant žiedų gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis r.* (Pyrochroa coccinea L.) Vad vab 146.

Raudónžygis (1) — plaukuotas su 2 raudonom dėmelėm antsparniuose vabalas, aptinkamas smėlėtose vietose. Aprašyta 1 rūšis: *kryžiuotasis r.* (Panagaeus crux — major L.) L vab 78.

Rausiãžygis (1) — vabalas, gyvenantis drėgnose dirvose, dažnai kurmių urvuose. Aprašyta 1 rūšis: *kurminis r.* (Clivina fassor L.) L vab 77.

Razètvabalis* (1) — vabaliukas, kurio lervos gyvena laukinės razetos žieduose ir vaisiuose. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis r.* (Bruchela saturalis F.) L vab 68.

Ruginùkas (2) — genties pavadinimo *dirvinukas* sinonimas AAŽ 336.

Samánžygis (1) — vabalas, gyvenantis po nukritusiais lapais, akmenimis, samanose ir kt. Aprašytos 2 rūšys: *paprastasis s.* (Trechus secalis Pk.) ir *rudasis s.* (T. quadristriatus Schrk.) L vab 78.

Siaurãvabalis (1) — vabalas, gyvenantis po medžių žieve, kempinėse, skruzdėlynuose ir kt. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis s.* (Bitoma crenata F.) L vab 58.

Sidabralãšis (2) — rūšinis pažyminys: *S. pelėdgalvis* (Phytometra confusa Steph.) Vad kenk 278.

Sietaspařnė (2) — dvižodžio šeimos pavadinimo pažyminys: *sietasparnės blakės* (Tingidae) Vad vab 77.

Skaũdvabalis (1) — augalėdis vabalas, turintis nuodingos medžiagos — kantaridino; seniau vartotas liaudies medicinoje. Aprašyta 1 rūšis: *ispaninis s.* (Lytta vesicatoria L.) L vab 132.

Skiaũtvabalis (1) — juodas (patinas) arba gelsvai rudas (patelė) vabalas, kurio lervos gyvena drėgnose dirvose ir minta augalų šaknimis. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis s.* (Dascillus cervinus L.) AAŽ 122.

Skydinùkas (2) — po medžių žieve ir svirnuose gyvenantis plokščias vabaliukas. Aprašytos 2 rūšys: *mauritaninis s.* (Tenebroides mauritanicus L.), *rausvasis s.* (Ostoma ferrugineum L.) Vad vab 140.

Slañkmusė (1) — musė, kurios lervos gyvena dirvoje ir trūnijančioje medienoje. Aprašyta 1 rūšis: *paprastoji s.* (Rhagio scolopaceus L.) Vad vab 318.

Slaptãvabalis (1) – smulkus pailgas vabaliukas, gyvenantis rūsiuose, sandėliuose. Aprašyta 1 rūšis: *rudasis s.*[7] (Enicmus minutus L.) AAŽ 151.
Slaptaĕdis (2) – vabalas, mintantis pelėsiniais grybais. Aprašyta 1 rūšis: *kempininis s.* (Pteryngium crenatum Gyll.) L vab 57.
Slėptagalvis (2) – slyvoms ir šeivamedžiams kenkiantis vabaliukas. Aprašytos 2 rūšys: *geltonkojis s.* (Cryptocephalus flavipes F.) ir *penkiataškis s.* (C. quinquepunctatus Harr.) Vad kenk 171, 235.
Smalĩùkas (2) – jauniems spygliuočiams kenkiantis vabaliukas. Aprašytos 2 rūšys: *pušinis s.* (Pissodes pini L.) ir *taškuotasis s.* (P. notatus F.) Vad vab 187.
Smiltvabalis (1)– juodas dvėseliena mintantis vabaliukas, aptinkamas smėlėtose vietose. Aprašyta 1 rūšis: *raudonūsis s.* (Trox sabulosus F.) L vab 36.
Smiltžygis (1) – juodas blizgantis vabalas, gyvenantis dirvose, daržuose bei pievose. Aprašytos kelios rūšys: *juodasis s.* (Pterostichus niger Schall.) L vab 79, *paprastasis s.* (P. melanarius Ill.) AAŽ 103.
Spygliapilvis (2) – vikrus ant žiedų gyvenantis vabalas. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis s.* (Mordella fasciata Fabr.) Vad vab 147.
Stagárgraužis (1) – juodai pilkas drugys, kurio vikšrai kenkia eglių kankorėžiams. Aprašyta 1 rūšis: *kankorėžinis s.* (Laspeyresia strobiella L.) Vad vab 222.
Stiklaspařnis (2) – smulkus drugys, kurio vikšrai gyvena po žieve ar ūglių šerdienoje. Aprašytos kelios rūšys: *avietinis s.* (Bembecia hylaeiformis Lasp.), *obelinis s.* (Synanthedon myopaeformis Borkh.) AAŽ 249–250.
Strėlinùkas (2) – drugys, kurio vikšrai gyvena ant lapuočių medžių. Aprašytos 2 rūšys: *klevinis s.* (Acronycta aceris L.) ir *s.psi* (A. psi L.) Vad vab 251.
Sulãvabalis (1) – vabalas, randamas ant senų lapuočių medžių kamienų prie ištekančių sulčių. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis s.* (Nosodendron fasciculare Oliv.) L vab 51.
Šakauodėgis (2) – stambus šviesiai pilkas drugys, kurio vikšrai gyvena ant tuopų ir gluosnių. Aprašyta 1 rūšis: *didysis š.* (Dicranura vinula L.) Vad vab 248.
Šauktùkinis (1) – rūšinis pažyminys: *š. dirvinukas* (Agrotis exclamationis L.) Vad kenk 271.
Šepetinùkas (2) – drugys, kurio plaukuoti vikšrai kenkia sodams. Aprašyta 1 rūšis: *sodinis š.* (Orgyia antiqua L.) Vad vab 239.
Šeriauodėgiai (2) – besparnių vabzdžių būrys (Thysanura) Vad vab 23.
Šiengraužiai (3[b]) – sparnuotųjų vabzdžių būrys (Coleognatha) Vad vab 23.
Šrãtvabalis (1) – vandens telkinių krantų drėgname smėlyje ir sąnašose gyvenantis vabaliukas. Aprašyta 1 rūšis: *erkiškasis š.* (Sphaerius acaroides Waltl.) L vab 43.
Šukanãgis (2) – rūšinis pažyminys: *š. žygis* (Calathus fuscipes Goeze.) AAŽ 104.
Šukãžygis (1) – vabalas, aptinkamas sausose smėlėtose dirvose, miškuose, pievose. Aprašytos 2 rūšys: *geltonkojis š.* (Cealathus erratus C.) ir *paprastasis š.* (C. fuscipes Pz.) L vab 80.
Táigvabalis (1) – vabalas, randamas ant beržo kamienų prie ištekančių sulčių. Aprašyta 1 rūšis: *paprastasis t.* (Sphaerites glabratus F.) L vab 51.
Taškãvabalis (1) – vabalas, gyvenantis drėgnose tamsiose vietose, pūvančiose augalų liekanose. Aprašyta 1 rūšis: *t. mažylis* (Clambus minutus Strm.) L vab 40.
Tiesiaspařniai (2) – sparnuotųjų vabzdžių būrys (Copeognatha) Vad vab 23.
Tinklaspařniai (2) – sparnuotųjų vabzdžių būrys (Neuroptera) Vad vab 23.
Trylikatãškė (2) – rūšinis pažyminys: *t. boružė* (Hippodamia tredecimpunctata L.) Vad vab 143.
Trumpastraūblis (2) – pailgas juodas vabaliukas, kenkiantis spygliuočiams. Aprašyta 1 rūšis: *pušinis t.* (Brachyderes incanus L.) Vad vab 181.
Ugniùkas (2) – smulkus drugys, kenkiantis kultūriniams augalams, taip pat gadinantis maisto produktus ir medžiagas. Aprašytos kelios rūšys: *malūninis u.* (Ephestia kuhniella Zell.), *miltinis u.* (Pyralis farinalis L.) Vad vab 230–231.
Uodegõčius * (2) – smulkus drugys, kurio šviesiai žali vikšrai kenkia slyvoms ir kitiems erškėtinių šeimos augalams. Aprašyta 1 rūšis: *slyvinis u.* (Theda pruni F.) AAŽ 368.
Uodėlis (2) – smulkus uodas, kurio lervos gyvena javų stiebuose, daržovių šaknyse. Paminėtos kelios rūšys: *agurkinis u.* (Lycoria sp.), *ruginis stiebinis u.* (Hybolasioptera cerealis Lind.) Vad kenk 16, 120.
Uodùkas (2) – smulkus uodas, kurio lervos gyvena grybuose ir pūvančiose augalų liekanose. Aprašyta 1 rūšis: *u. kareivėlis* (Sciara tomae L.) Vad vab 311.
Urvãvabalis* (1) – tamsiose drėgnose vietose gyvenantis vabalas, mintantis augalinės ir gyvulinės kilmės irstančiomis liekanomis. Aprašyta 1 rūšis: *pilkasis u.* (Catops fuscus Panz.) L vab 41.
Váltvabalis (1) – juodas vikrus vabalas, gyvenantis grybuose ar kempinėse. Aprašyta 1 rūšis: *keturdėmis v.* (Scaphidium quadrimaculatum Ol) L vab 42.
Vamzdžiauodėgiai (2) – dvižodžio šeimos pavadinimo pažyminys: *v. tripsai* (Phloeothripidae) Vad vab 89.
Vėduokliaspařnis (2) – drugys, kurio sparnai panašūs į vėduoklę. Aprašyta 1 rūšis: *šešiapirštis v.* (Orneodes hexadactyla L.) Vad vab 232.

---

[7] L vab 57 ši rūšis vadinama *mažylis slaptavabalis.*

Vėduokliãvabalis (1) – smulkus vabalas, kurio lervos auga bičių bei vapsvų lizduose. Aprašyta 1 rūšis: *vapsvinis v.* (Pelecotoma fennica Payk.) L vab 64.

Vikriãžygis (1) – žalias, bronzinis ar juodas vabalas, gyvenantis sausesniuose laukuose, pievose. Aprašytos kelios rūšys: *platusis v.* (Harpalus latus L.) L vab 81, *žaliasis v.* (H. affinis Schrnk.) AAŽ 107.

Žalsvỹs (4) – mėlynukų šeimos smulkus drugys. Aprašyta 1 rūšis: *avietinis ž.* (Callophrys rubi L.) Vad vab 268.

Žiedėnės (2) – ant žiedų gyvenančių musių šeima (Anthomyiidae) AAŽ 413.

Žiedinùkas (2) – žiedams kenkiantis vabaliukas. Paminėtos 2 rūšys: *rapsinis ž.* (Meligethes aeneus F.), *vikinis ž.* (M. erythropus Gyll.) Vad kenk 37, 108.

Žiedvabalis (1) – vabalas, randamas ant įvairių žiedų ir mintantis jų nektaru. Aprašyta 1 rūšis: *raudonsparnis ž.* (Lygistopterus sanguineus L.) L vab 103.

Žieviaspalvis (2) – rūšinis pažyminys: *ž. dirvinukas* (Agrotis corticea Schiff.) Vad kenk 272.

Žievėsprindis (1) – drugys, kurio vikšrai kenkia vaismedžiams ir miško medžiams. Aprašytos kelios rūšys: *didysis ž.* (Baàrmia raboraria Schiff.), *eglinis ž.* (B. ribeata Cl.) ir kt. AAŽ 319–320.

Žolinùkas (2) – ugniukų šeimos nedidelis drugys. Aprašytos kelios rūšys: *pievinis ž.* (Crambus pratellus L.), *sodinis ž.* (C. hortuellus Hb.) ir kt. AAŽ 292–293.

Žvilgvabalis (1) – tamsus vabalas, aptinkamas po žieve, sandėliuose ir kt. Aprašytos kelios rūšys: *daržinis ž.* (Librodor hortensis Geoffr.), *dvitaškis ž.* (Nitidula bipunctata L.) AAŽ 147.

Žvyninùkas (2) – verpstelės formos sidabraspalvis vabzdys. Aprašyta 1 rūšis: *cukrinis ž.* (Lepisma saccharinum L.) Vad vab 29.

Žvitriãžygis* (1) – vabalas, gyvenantis miškeliuose, laukuose, pievose. Aprašytos 2 rūšys: *Miulerio ž.* (Agonum mülleri Hbst.), *šešiataškis ž.* (A. sexpunctatum L.) L vab 79–80.

Išvados

1. Dabartinėje mūsų vabzdžių sistematikos terminijoje naujažodžiai bei naujadarai kuriami visų taksonų grupėse. Originaliausi lietuviški naujadarai – genčių pavadinimai. Rūšių pavadinimai dažniausiai esti vertiniai. Sudarant pagrindinių sistematikos vienetų lietuviškus pavadinimus, ne visada tiksliai laikomasi tarptautinių zoologijos nomenklatūros kodekso taisyklių.

2. Lietuviškų kalbamos srities naujadarų darybos afiksų inventorius palyginti neįvairus. Populiariausios priesagos yra šios: *-ukas* (*-ukė*), *-yvė* (*-yvis*), *-utė* (*-utis*), *-uotis* (*-uotė*). Didesnė naujadarų dalis – sudurtiniai žodžiai. Jų kūrimas pastaraisiais metais ypač suaktyvėjo, ir kai kuriuose veikaluose (pvz., L vab) krypstama net į kraštutinumus. Ateityje šios srities naujadarams kurti reikėtų išradingiau panaudoti ir kitas priesagas, pvz.: *-ūnas* (*-ūnė*), *-ainis* (*-ainė*), *-uolis* (*-uolė*), *-ėnas* (*-ėnė*) ir pan., taip pat nereikėtų palikti nuošalyje ir priešdėlinės darybos.

3. Entomologijos sistematikos terminų normintojai iki šiol per mažai naudojosi augalų sistematikų patirtimi. Dėl to vabzdžių sistematikos terminijoje pasitaiko daugiau nenuoseklumų. Nepaisant to, daugelis atskirų šios srities naujadarų (pvz., *gelsvys*, *gražutė*, *kirpikas*, *lapinukas*, *luobvabalis*, *margutis*, *minamusė*, *skydinukas*, *strėlinukas*, *ugniukas*, *žalsvys*, *žiedinukas* ir pan.) yra nepriekaištingi terminai, kurie tikriausiai įsitvirtins ne tik šios srities terminijoje, bet paplis ir literatūrinėje kalboje.

Sutrumpinimai

AAŽ – **Pileckis S., Žuklys L.** Augalų apsaugos darbuotojo žinynas. V., 1974.
L vab – **Pileckis S.** Lietuvos vabalai. V., 1976.
Vad kenk – **Lešinskas A., Pileckis S.** Vadovas augalų kenkėjams pažinti iš pažeidimų. V., 1968.
Vad vab – **Lešinskas A., Pileckis S.** Vadovas Lietuvos vabzdžiams pažinti. V., 1967.

Lietuvos TSR Mokslų Akademijos
Lietuvių kalbos ir literatūros institutas

НОВООБРАЗОВАННЫЕ ЛИТОВСКИЕ НАЗВАНИЯ НАСЕКОМЫХ

Резюме

1. В современной литовской систематике насекомых неологизмы создаются для всех таксонов. Исконно литовские слова обычно употребляются в названиях рода. Названия вида, как правило, создаются путем калькирования. Литовские названия насекомых не всегда отвечают строгим требованиям международных кодексов зоологической номенклатуры.

2. Инвентарь аффиксов для создания литовских неологизмов по систематике насекомых сравнительно небогат. Самые популярные суффиксы: *-ukas* (*-ukė*), *-yvė* (*-yvis*), *-utė* (*-utis*), *-uotis* (*-uotė*). Большая часть неологизмов — сложные слова; они становятся все более популярными и в некоторых изданиях доходят даже до крайностей. В будущем для образования неологизмов в этой области следует использовать и другие суффиксы, напр.: *-ūnis* (*-ūnė*), *-ainis* (*-ainė*), *-uolis* (*-uolė*), *-ėnas* (*-ėnė*) и т.п.; необходимо применять и префиксальный способ деривации.

3. Создатели литовских терминов по систематике насекомых до сих пор мало пользовались опытом систематиков растений. Поэтому терминология по систематике насекомых не отличается точностью. Однако большинство неологизмов этой области, напр.: *gelsvys*, *gražutė*, *kirpikas*, *lapinukas*, *luobvabalis*, *margutis*, *minamusė*, *skydinukas*, *strėlinukas*, *ugniukas*, *žalsvys*, *žiedinukas* и др., составляют правильно образованные слова, которые, по всей вероятности, укоренятся не только в данной области терминологии, но и войдут в общелитературный язык.